

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

EDUGATE – Daudzvalodu mācīšana agrīnās bērnības izglītībā un aprūpē

Projekta numurs: 2016-1- IT02-KA201- 024294

O5

Vadlīnijas jaunai ECEC profesionālai mācību programmai

Saturs

1. Ievads– Vispārējie mērķi.....	3
2. Aktivitātes 1 līdz 3 gadus veciem bērniem	5
2.1. Valodas attīstība 1 līdz 3 gadus veciem bērniem	5
2.2. Vispārējās aktivitātes – Pāreja no valodas saprašanas fāzes uz pirmo spontāno runu	8
2.2.1. Fonoloģiskais "bootstrapping" – valodas ritms.....	8
2.2.1.1. Piedāvātās aktivitātes (nepareiza izruna, valodas ritms un dziesmas)	10
2.2.2. Lomu-spēles, vārdu krājums un kategorizācija.....	11
2.2.2.1. Piedāvātās aktivitātes (Lomu-spēles un vārdu krājums/kategorizācija).....	13
2.2.3. Drukas izpratne	14
2.2.3.1. Piedāvātās aktivitātes (Stāstu stāstīšana).....	15
3. Aktivitātes 3 līdz 6 gadus veciem bērniem	16
3.1. O4 piedāvāto aktivitāšu tālāka ieviešana	16
3.2. Izmantotās aktivitāte "Uztveres prasmju" veicināšanai (klausīšanās)	17
3.2.1. Fonēmiskā izpratne	17
3.2.2. Stāstījumi.....	18
3.2.3. Krāsošanas uzdevumi	19
3.2.4. Teikumu atkārtošana	20
3.2.5. Perspektīvas maiņa	Error! Bookmark not defined.
3.2.6. Vārdu krājuma veicināšana	Error! Bookmark not defined.
3.2.7. Tulkošanas/valodas pārņemšanas metode	Error! Bookmark not defined.
3.3. Izmantotās aktivitātes "valodas izteiksmes prasmju" veicināšanai (runāšana)	Error!
Bookmark not defined.	
3.3.1. Stāstījumi.....	Error! Bookmark not defined.
3.3.2. Teikumu atkārtošana	Error! Bookmark not defined.
3.3.3. Skaņu sadzirdēšana un fonēmiskā izpratne	Error! Bookmark not defined.
3.3.4. Krāsošanas uzdevumi	Error! Bookmark not defined.
3.3.5. Perspektīvas maiņa	Error! Bookmark not defined.
3.3.6. Vārdu krājuma veicināšana	Error! Bookmark not defined.
3.3.7. Tulkošanas/valodas pārņemšanas metode	Error! Bookmark not defined.
4. Skolotāja loma.....	Error! Bookmark not defined.
4.1. Skolotāja loma, mācot svešvalodu	Error! Bookmark not defined.
4.2. Skolotāja loma, mācot pirmo un otro valodu	Error! Bookmark not defined.
5. Atsauces	Error! Bookmark not defined.

1. Ievads – Vispārējie mērķi

Šajā dokumentā mēs piedāvājam vairākas vadlīnijas, kuru mērķis ir pārveidot un integrēt esošo profesionālo skolotāju apmācības programmu. Piedāvātās vadlīnijas tika veidotas, izmantojot zinātnisko literatūru par bērnu valodas attīstību daudzvalodības kontekstā, un tās ievieša EDUGATE projektā iesaistītie ECEC skolotāji.

Dokumenta mērķis ir teorētiski pamatot, kādas valodas kompetences bērnam būtu jāattīsta pirmsskolā (1-6 gadu vecumā), un piedāvāt dažus praktiskus piemērus vispārējām aktivitātēm, kas palīdzētu attīstīt noteiktas valodas prasmes, apgūstot otro valodu. Tā kā daudzvalodīgi bērni mājās un skolā izmanto dažādas valodas, šo vadlīniju mērķis ir palīdzēt bērniem saglabāt un attīstīt daudzvalodības prasmes (gan L1 gan L2), uzskatot daudzvalodību par ieguvumu ne tikai individuālām vajadzībām, bet arī grupas kontekstā visai klasei.

Dokumenta mērķi ir: (1) sniegt pamatzināšanas par valodas apguves soļiem, kas bērnam būtu jāsasniedz pirmsskolā, (2) piedāvāt aktivitātes, lai veicinātu minētos soļus, (3) sniegt norādes par skolotāja lomu daudzvalodu klasē.

Galvenie soļi bērna valodas apgūvē pirmajos dzīves gados pamatā ir vienādi gan pirmās, gan otrās valodas apgūvē. Pamatā pievēršot mūsu uzmanību esošajām zināšanām par pirmās valodas apguvi, mēs iepazīstināsim ar literatūru, kas raksturo valodas attīstības pamatposmus un kā paraugu piedāvāsim aktivitātes, kuras skolotāji var integrēt mācību procesā, pielāgojot otrās valodas apguvei.

Mūsu piedāvātās plaši pielietojamās aktivitātes tika izstrādātas, lai skolotājiem sniegtu praktiskas norādes kā uzlabot un integrēt viņu mācību programmu daudzvalodības kontekstā. Pārejas posmā no pirmsskolas uz skolu bērni attīsta prasmes, kas ir ļoti būtiskas lasītprasmes un rakstītprasmes apguvei. Ir labi zināms, ka dažas no šīm prasmēm parādās jau indivīda pirmajos dzīves gados, turpretī citas parādās tikai vēlāk. Bērna valodas kompetence pirmsskolas laikā pastāvīgi attīstās un tālāk pāriet no valodas saprašanas/pirmā valodas parādīšanās līmeņa (1 līdz 3 gadu vecumā) līdz spontānai brīvi pārvaldītai valodai (3 līdz 6

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

gadu vecumā). Līdzīgi aktivitātes tika pielāgotas bērnu valodas līmenim atbilstoši viņu hronoloģiskajam vecumam. Tādēļ vadlīnijas tika sadalītas pirmajā grupā, kas izstrādāta mācību programmai 1 līdz 3 gadus veciem bērniem un otrajā grupā, kas izstrādāta 3 līdz 6 gadus vecu bērnu mācību programmai.

Skolotājiem ir ļoti liela loma bērnu valodas prasmju attīstībā. Skolotāja primārā loma daudzvalodu klasē ir izveidot atbilstošus apstākļus un piedāvāt aktivitātes, kas bērniem ļautu pielietot valodu jēgpilnā kontekstā. Viena dokumenta nodaļa tiks veltīta praktiskajām prasmēm, kas skolotājiem būtu jāizkopj, lai radītu pēc iespējas labākus apstākļus valodas apguvei.

Projekta ievaros ECEC skolotājiem bija iespēja pārbaudīt visas vadlīnijās piedāvātās aktivitātes, pielāgojot tās savām vajadzībām. Tādēļ katrai sfērai mēs piedāvājam vienu vai vairākus praktisko aktivitāšu piemērus, kurus ECEC skolotāji pielāgoja un pārbaudīja klasē. Ir svarīgi atcerēties, ka visas mūsu piedāvātās didaktiskās metodes ECEC skolotāji var tālāk attīstīt un pārveidot atbilstoši savām darba vajadzībām.

Dokuments veidots sekojoši: vispirms tiek piedāvātas vadlīnijas 1 līdz 3 gadus veciem bērniem. Pēc tam, kad lasītājs iepazīstināts ar galvenajiem atklājumiem, kas pieejami literatūrā par pirmās valodas apguvi, mēs piedāvāsim vairākas vispārējās aktivitātes, kas palīdzēs attīstīt bilingvālo bērnu valodas kompetenci. Aktivitātes tika pielāgotas, lai konsolidētu valodas apguvi daudzvalodības vidē (gan L1 gan L2).

Runājot par 3 līdz 6 gadus veciem bērniem, dokumentā tiks tālāk aplūkota projekta O4 dokumentā piedāvāto aktivitāšu ieviešana. O4 dokumentā ECEC skolotāji veiksmīgi noteica un pārbaudīja vairākas didaktiskās aktivitātes, kas izrādījās īpaši piemērotas valodas attīstībai bērniem, kuri jau ir sasnieguši spontānās runas fāzi (3 līdz 6 gadus veci bērni). ECEC skolotāji katru no vispārējām aktivitātēm ieviesa vietējā kontekstā. Katrai aktivitātei mēs norādījām galveno valodniecības jomu, kas jāattīsta, vecuma grupu, kurai aktivitāte ir piemērota, kā arī īstenošanas kārtības aprakstu. Turklāt, aktivitātes tika izstrādātas, lai

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

piedāvātu praktiskas didaktiskās metodes skolotājiem, kas strādā vienalodīgās, divvalodīgās, kā arī daudzvalodīgās klasēs

Aktivitātes, kas iekļautas vadlīnijās gan 1 līdz 3 gadus veciem bērniem, gan 3 līdz 6 gadus veciem bērniem, var viegli integrēt izglītības ikdienas procesā pirmsskolas iestādēs un arī skolās. Katrs skolotājs var pārveidot un piemērot aktivitātes ne tikai atbilstošo sevis izmantotajai valodai, bet arī vecuma grupai, klases veidam un bērnu skaitam.

Dokumenta noslēdzošā daļa tiks veltīta skolotāja lomai un noteiks kādām būtiskām prasmēm skolotājam būtu jāpieņem, lai konstruktīvi iesaistītos pirmsskolas bērnu daudzvalodības attīstībā.

2. Aktivitātes 1 līdz 3 gadus veciem bērniem

2.1. Valodas attīstība 1 līdz 3 gadus veciem bērniem

Pirmsskolas gadi ir ārkārtīgi būtiski topošajai lasītprasmei, kas savukārt nodrošinās plūstošu pāreju uz formālo lasīšanu un rakstīšanu. Svarīgi atcerēties, ka 1 līdz 3 gadu vecu bērnu valodas kompetence atšķiras no 4 līdz 6 gadus vecu bērnu valodas kompetences.

Savos pirmajos trīs dzīves gados mazuļi veido pamatu savām turpmākajām valodas prasmēm. Novērojot bērnus, kas apgūst dažādas valodas, atklājās, ka apguves soļi ir vienādi, iespējams universāli (Fromkin, Rodman, & Hyams, 2011). Kamēr 4-6 gadu vecumā bērni jau atrodas aktīvajā valodas pielietošanas stadijā (kuru mēs saucam par *runas parādīšanās un brīvas runas* stadiju), 1 līdz 3 gadus veci bērni parasti pāriet no *valodas saprašanas* stadijas, kuras laikā viņi mācās uztvert skaņas, apgūst vārdu nozīmi un gūst pirmās zināšanas par valodas sintakses kritērijiem, uz “pirmās spontānās runas” stadiju, kuras laikā viņi sāk veidot pirmos sakarīgas runas mēģinājumus.

Runājot par *saprašanas* stadiju, jau tūlīt pēc dzimšanas bērni sāk apstrādāt savas lingvistiskās vides runas stimulus. Zīdaiņi demonstrē apbrīnojamu jūtību pret akustiskajām niansēm, kas veido dabiskās valodas konstrukcijas (zilbes, fonēmas, vārdus). Kā jau mēs rakstījām O4

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

dokumentā, šī jūtība ietver uzmanību pret valodas stimuliem, lai uztvertu runu noteiktā veidā, un tad tos sekojoši iekļautu savas dzimtās valodas fonoloģijas sistēmā. (Guasti, 2002). Šo procesu sauc par “fonoloģisko izpratni” un tas tiek uzskatīts par priekšvēstnesi agrīnai lasītprasmei (Blachman, 2000; Lonigan et al., 2000; a.o.). Tādēļ bērni izmanto akustiskās nianses, lai atklātu arī citas prosodiskās iezīmes, tādas kā tonis, temps, ritms, amplitūda un citus runas signālu dzirdes aspektus. Šīs iezīmes parasti tiek izmantotas kā norādes, lai noteiktu citas gramatikas īpašības, tādas kā sintakses elementu sakārtošana pareizā secībā teikumā, frāžu un vārdu robežu noteikšana. Šo procesu sauc par “Fonoloģisko bootstrapping” (hipotēze, ka runas signālu tīra fonoloģiskā analīze var ļaut mazulim sākt apgūt savas dzimtās valodas leksiku un sintaksi) un tas veido vēl vienu būtisku stadiju pirmsskolā, jo nosaka pamatu tālākajiem lasītprasmes panākumiem.

Papildus jūtībai pret akustiskajiem signāliem, ir pierādījies, ka agrīnā vecumā bērni attīsta savu lingvistisko kompetenci tieši līdzdarbojoties uz kontekstu vērstās aktivitātēs, piemēram, “lomu spēlēs”, “sagrupēšanā” un “stāstu stāstīšanā”. Šī veida aktivitātes bērniem parasti palīdz pāriet no *saprašanas* fāzes uz *pirmās spontānās runas* fāzi. Lomu-spēlei ir ļoti būtiska vieta bērnu attīstībā, jo tā vairo pārlicību par sevi, veicina radošumu un iztēli, bagātina valodu un uzlabo komunikāciju prasmes, piedalās fiziskā attīstībā un problēmu risināšanā. Tā ir ne tikai jautra nodarbe, bet arī ļauj bērniem iejusties tēlu lomā un izspēlēt reālas vai izdomātas dzīves situācijas. Tajā var piedalīties tikai bērni, tādējādi uzņemoties spēles riskus un esot radošiem sevis izspēlētajā lomā vai arī to var vadīt pieaugušais, radot smalkāku mijiedarbību ar tālāku valodas kompetences mērķi.

Kā vēl viens būtisks aspekts mazuļa valodas attīstībā jāmin viņu spēja sagrupēt vārdus konceptuālās grupās. Kopumā vispārinot, sagrupēšana darbojas kā starpnieks mūsu mijiedarbībai ar pasauli, ļaujot vispārināt mūsu pieredzi, priekšmetu un garīgo stāvokļu uztveri, utt. (Bornstein & Arteberry, 2010). Grupēšana ir īpaši vērtīga zīdaiņa vecumā un agrīnā bērnībā, kad bērns saskaras ar jauniem priekšmetiem, notikumiem un cilvēkiem. Ja bērni nespētu veikt grupēšanu, viņiem nāktos katru reizi no jauna mācīties reaģēt un jaunu vienību, ar kuru viņi saskaras. (Rakison & Oakes, 2003). Tādējādi, izpratne par to, kā grupēšana sākotnēji attīstās, ir ļoti svarīga, lai tālāk saprastu bērnu izziņas spējas, kā arī citas

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

saistītās garīgās funkcijas, tādas kā atmiņa un valoda (e.g., Mareschal, Powell, & Volein, 2003). Minētajai lingvistikas/kognitīvajai sfērai ir pozitīva ietekme uz leksikas, semantikas, lasītprasmes un rakstītprasmes apgūšanu.

Visbeidzot, ir pierādījies, ka zināšanas par rakstiskās valodas formām un funkcijām tieši ietekmē bērnu vēlākos lasītprasmes sasniegumus (Badian, 2001; Stuart, 1995; a.o). Šīs zināšanas lielākā daļa bērnu iegūst pirmsskolas vecumā un tās nosaka pamatu tālākai lasītprasmei. Rakstības izpratne ir visaptverošs termins, kuru parasti lieto, runājot par bērnu rakstības izpratni un alfabēta zināšanām. (Justice, Bowles, & Skibbe, 2006). Termins saistās ar cilvēka izpratni par rakstiskās valodas, burtu un tiem atbilstošu skaņu formām un funkcijām. Rakstības izpratne var tikt aplūkota dažādos līmeņos: tā var fokusēties uz alfabētu, vārdiem, kurus bērni redz (un izlasa) sev apkārt un drukas koncepcijām, kas ietver drukātu tekstu tipisku pielietojumu, lai uzsāktu stāstu stāstīšanas aktivitāti.

Apkopojot iepriekš minēto, literatūrā atklājas, ka dažas valodniecības sfēras spēlē īpaši svarīgu lomu bērnu lasītprasmes un rakstītprasmes apgūvē gan pirmajā gan otrajā valodā. Fonoloģiskais “bootstrapping” (ritma un toņa izpratne), spēja izmantot valodniecības stimulus kontekstā (lomu-spēles), leksikas konceptu sagrupēšana un rakstības izpratne (stāstu stāstīšana) ir dažas no jomām, kas veido topošo lasītprasmi. (Pullen & Justice, 2003).

Lai radītu pamatu valodas kompetencei nobrieduša cilvēka valodas līmenī, pirmsskolas mācību programmai jāietver vairākas aktivitātes, kas veicina un stiprina šīs būtiskās prasmes, kuras tiek sagaidītas un kurām jāturpina attīstīties bērniem vecumā no 1 līdz 3 gadiem. Tādējādi, nākamajā nodaļā mēs piedāvāsim vairākas plaša pielietojuma aktivitātes, kuras varētu iekļaut ar pirmsskolas bērniem strādājošo skolotāju mācību programmā. Minētās aktivitātes dažādos veidos saistīsies ar četrām valodniecības prasmēm, par kurām runājam jau iepriekš: (1) ritma sajūta un spēja izšķirt toni; (2) spēja izspēlēt lomu-spēles; (3) spēja sagrupēt leksikas jēdzienus; (4) rakstības izpratne. Ņemiet vērā, ka skolotājs var pielāgot katru aktivitāti (un nepieciešamības gadījumā to arī vajag darīt) klases īpašajām vajadzībām.

2.2. Vispārējās aktivitātes – Pāreja no valodas saprašanas fāzes un pirmo spontāno runu

2.2.1. Fonoloģiskais “bootstrapping” – valodas ritms

Mazuļu spēja uztvert sintakses un gramatikas struktūras jau agrīnā vecumā veidoja jautājumu, kas ir tas, kas ļauj bērniem apgūt gramatiku. Saskaņā ar fonoloģiskā “bootstrapping” hipotēzi, prosodiskā un ritma informācija, fonoloģiskās nianšes jau plašāk, kuras mazuļi no runas signāliem uztver jau kopš dzimšanas, var tikt uzskatīti par galvenajiem komponentiem, kas nodrošina mazuļu sākotnējo valodas pieredzi. Šīs hipotēzes galvenais pieņēmums ir tas, ka bērni noteiktus valodas struktūras aspektus iemācās, analizējot runu, kuru viņi dzird. Tiek uzskatīts, ka prosodiskā un ritma informācija var palīdzēt kā izšķirt vārdus, tā arī apgūt valodas sintakses struktūras. Veikti vairāki pētījumi par iespējamo saikni starp mūziku un valodas prasmēm un atklājies, ka iespējams novilkt būtiskas paralēles starp teorijām par valodas attīstību un mūziku (Kraus and Slater, 2015) saistībā tādām kompetencēm kā tonis un fonēmiskā izšķirtspēja, (Anvari et al., 2002), ritms un prosodija (Patel et al., 2006), ritma izjūta un lasīšana (Butzlaff, 2000) un spēja atcerēties melodijas un teikumus (Harms et al., 2014). Abās jomās agrīnā bērnībā tiek piedāvāts soli pa solim mācību modelis (Christophe et al., 1997; Christophe & Dupoux, 1996). Zilbes un vārdi teikumā neparādās ar metronomisku regularitāti, bet tiek grupēti prosodiskās vienībās. Klausītāji grupējumus uztver, un ir pierādīts, ka viņi to dara analizējot dzirdētos akustiskos signālus, un nevis rekonstruējot leksikas vai sintakses struktūras. Saskaņā ar Pullen et al. (2003) «veicinot fonoloģiskās izpratnes fundamentālo aspektu attīstību jauniem bērniem, var izvairīties no virknes negatīvu seku, kuras izraisa fonoloģiskās jūtības trūkums ».

Apgūstot leksiku

Izpēte rāda, ka mazuļiem ļoti labi padodas izlobīt informāciju no plūstošas runas. Šķiet, ka viņi ziņa kādus pavedienus meklēt, kas viņiem palīdzēs nošķirt vārdus. Viens no pavedieniem, kuru izmanto angļu valodā runājoši bērni un, kas viņiem palīdz noteikt vārda robežas, ir uzsvars. Prosodiskā struktūra tiek veidota no runas signāla un izmantota leksikas pieejai. Apgūstot valodu, jau ļoti jaunā vecumā mazuļi spēj noteikt funkcijas vārdus, jo tie ir

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Ļoti bieži sastopamas zilbes, kas atrodas uz prosodiskās robežas (sākumā vai beigās, atkarībā no valodas). Tāpēc, ka prosodiskās robežas nekad nav sastopamas vārda vidū, mazuļi nav ierobežoti veidā, kādā viņi nosaka vārdus runas signālos. Piemēram, bērni spēj izšķirt tādus vārdus kā “**dice**” un “**red ice**”, lai arī abi ir fonoloģiski vienādi. Tas ir tāpēc, ka prosodiskā robeža neparādās vārda *(d)[ice] vidū, bet apkārt vārdam ([dice]). Bērni izmanto fonoloģiskās frāzes robežas, lai ierobežotu leksikas piekļuvi. Viņi izdara secinājumu par to, kur atrodas vārda robeža pēc prosodiskās robežas. Ja divas zilbes ir prosodiski atšķirīgas, lai arī veidotas no vienādiem segmentiem (skaņām) (pay per vs. paper), bērni tās uztver kā dažādas sekvences. Vairākas atšķirīgās valodās izpētītas norādes no prosodijas līdz fonoloģiskai frāzei, atbalstot domu, ka iespējams fonoloģiskā frāze palīdz leksikas apguvē kopumā.

Sintakses apgūšana

Fonoloģiskās frāzes robežas vienmēr ir vienādas ar sintaktisko sastāvdaļu robežām. Tā rezultātā ir radusies doma, ka gan mazuļi gan pieaugušie izmanto fonoloģiskās frāzes robežas, lai ierobežotu viņu tiešo sintakses analīzi (Christophe, Millotte, Bernal, & Lidz, 2008). Ir ticis parādīts kā 18 līdz 24 mēnešus veci mazuļi jau spēja noteikt vārdu (lietvārdu un darbības vārdu) sintakses kategorijas no runas segmentācijas. (Thorpe et al., 2006). Lai saņemtu šo informāciju, jāiekļauj tādi sintaktiskie indeksi kā funkcijas vārdi. Prosodiskās informācijas un bieži pielietojamo un akustiski nošķiramo funkcijas vārdu (artikulu, morfēmu un prievārdu) kopēja integrācija var daļēji atainot teikuma sintaksi: sintakses skeletu (Christophe et al., 2008). Izpētē, kuru īstenoja de Carvalho, Dautriche, & Christophe (2016), tika pārbaudīti pirmsskolas vecuma bērni, un atklājās fakts, ka pirms 4 gadu vecumam prosodiju izmanto konkrētā procesa laikā, lai noteiktu un nošķirtu teikumu sintakses struktūras. Bērni spēja pareizi noteikt neskaidru/divdomīgu vārdu gramatisko kategoriju (lietvārds vai darbības vārds) gadījumos, kad neskaidrie/divdomīgie vārdi bija lietoti teikumos, kas sākās fonēmiski un morfoloģiski vienādi, bet bija sintaktiski un prosodiski atšķirīgi. Šajā kontekstā jāsaka, ka mazuļiem ļoti būtisks ir uzsvars un viņi ļoti ātri apgūst valodas ritmiskās struktūras.

Tādēļ vairāku mūsdienu pētījumu rezultātā ir pierādījusies mūzikas pozitīvā ietekme uz valodas prasmju apgūšanu. Piemēram, Strait et al. (2013) pierādīja, ka bērnu dabiskā

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

muzikalitāte bija būtisks priekšvēstnesis lasītprasmei un 40 % gadījumu neatbilstoša lasītprasme bija 8 līdz 13 gadus veciem bērniem, kuri pirmsskolā nebija saņēmuši labu muzikālo izglītību vai arī nebija saņēmuši vispār. Spēja izjust ritmu nosaka pirmslasītprasmes perioda sniegumu, tādu kā fonoloģisko “bootstrappingu” un pirmsskolas bērnu mutisko atmiņu (Carr et al., 2014). Un konkrēti, bērni pirmsskolā gūst tiešu labumu no muzikālo prasmju attīstīšanas, kas pozitīvi ietekmē pirmslasītprasmes perioda prasmes un lasītprasmes apgūšanu skolā. Kopumā muzikālā izglītība uzlabo daudzus audiālās uztveres aspektus, kā arī kognitīvo valodu un bērnu lasītprasmi (Jancke 2012 ; Jentschke & Koelsch, 2009 ; Lorenzo et al., 2014; a.o.).

2.2.1.1. Piedāvātās aktivitātes (nepareiza izruna, valodas ritms un dziesmas)

Metodika: aktivitātes tiek piedāvātas aizvien pieaugošā grūtības pakāpē, sākot ar spēju saprast atsevišķus vārdus, tālāk jau vārdus izrunājot un visbeidzot veidojot īsus teikumus.

Leksikas apgūšana:

Nepareiza izruna

Skolotājs rotaļlietai rāda attēlus, kurus bērni jau iepriekš ir mācījušies, un lūdz tos nosaukt. Rotaļlieta vārdu izrunā nepareizi un bērniem ir iespēja izrunu izlabot. Šo aktivitāti var īstenot tikai skolotājs, kuram minētā valoda ir dzimtā valoda, jo vārda izruna ir tikai ļoti nedaudz nepareiza un cilvēks, kuram tā nav dzimtā valoda, šīs neprecizitātes var nespēt atainot.

Sintakses apgūšana:

Valodas ritms

1. solis: Rotaļlieta sasveicinās ar bērniem, nosaucot viņus nepareizā vārdā. Bērni parasti uz to reaģē ar smiekliem, tad rotaļlieta jautā: ”Kā tevi sauc?”, jautājumu uzdod, skaitot vārdus un nevis zilbes, kas ir jautājumā saskaņā ar angļu valodas fonoloģiju (1. Kā, 2. tevi, 3. sauc).
Bērni atbild, pasakot savu vārdu.
2. solis: Skolotājs aicina bērnu izveidot īsu teikumu, “Es esmu+ vārds”, vienlaicīgi izmantojot arī žestu ar roku (roku uzliek uz krūtīm).

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

3. solis: Rotaļlieta sasveicinās ar bērnu, nosaucot viņu īstajā vārdā.
4. solis: Pēc tam, kad rotaļlieta ir sasveicinājusies ar visiem bērniem, skolotājs aicina bērnus pajautāt kā sauc rotaļlietu, skaitot vārdus, nevis zilbes kas ir jautājumā saskaņā ar angļu valodas fonoloģiju (1. Kā, 2. tevi, 3. sauc).

Apmainoties viedokļiem ar dzimtās valodas skolotāju, nonāca pie secinājuma, ka iemācīt bērniem teikuma ritmu ir daudz svarīgāk nekā sadalīt atsevišķus vārdus zilbēs.

Dziesmas

1 solis: Skolotājs bērniem rāda ķermeņa un sejas daļu attēlus, izmantojot “atkārtošanu 3 reizes” (katrs vārds tiek atkārtots trīs reizes, rādot arī uz pirkstiem).

2. solis: Skolotājs izliek attēlus uz grīdas un aicina katru no bērnam atpazīt un pieskarties pie skolotāja nosauktās ķermeņa un sejas daļas.

Pirmie divi soļi sagatavo bērnus, lai jaunā vārdu krājumu apgūvē viņi varētu izmantot dziesmas.

3. solis: Skolotājs dzied “Viens mazs pirkstiņš” (vārdi tālāk tekstā) un aicina katru no bērniem izvēlēties kādu no sejas daļām un tai pieskarties.

Viens mazs pirkstiņš 3x, tap tap tap

Parādiet uz griestiem, parādiet uz grīdu, pielieciet to pie sava ... (deguna, acīm ...).

Vēl viena dziesma, kuru var izmantot, lai konsolidētu ķermeņa daļu vārdu krājumu ir “Galva, pleci, ceļi, kāju pirksti”, kuras laikā bērni pieskaras dziesmā nosauktajām ķermeņa daļām.

2.2.2. Lomu-spēle, vārdu krājums un kategorizācija

Vēsturiski pētījumi rāda, kā lomu spēles ienāca bērnu dzīvē, mainoties viņu stāvoklim sabiedrībā, palielinoties darbu dalīšanai (Elkonin, 2005). Tradicionāli visi grupas (sabiedrības) locekļi dzīvo un strādā kopā. Bērnus socializē, ļaujot viņiem piedalīties viņu aprūpētāju ikdienas darbos. Pēc jaunu darba rīku izgudrošanas – tādu kā arkls – palielinās darba dalīšana. Jaunais darba rīks prasa fizisku spēku un bērni turpmāk nevar piedalīties zemes apstrādē ar šo darba rīku. Brīvajā laikā no pieaugušo darba bērni aizvien vairāk laika

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

sāk pavadīt kopā ar citiem bērniem. Šajā brīdī parādās ne tikai īstas rotaļlietas – īstam darbam vairs nepiemērotu darba rīku izmantošana rotaļām – bet arī lomu-spēles. Kad bērniem vairs nav jāpiedalās savu aprūpētāju ikdienas darbos, viņi lomu-spēlēs izspēlē pieaugušo dzīvi. Sociālās dzīves attīstības rezultātā veidojas jaunas formas kā zināšanas nodot tālāk. Tā kā bērni vairs netiek socializēti ar pieaugušo ikdienas darbu palīdzību, bērnus ar darba rīkiem un praktisko pieredzi iepazīstina tādas institūcijas kā pirmsskola un skola. Šajās institūcijās bērnus iepazīstina ar plašāku zināšanu un sabiedriskā darba klāstu. Tādējādi bērniem rodas bagātākas lomu-spēles. Ir ļoti būtiski bērniem sniegt jaunas zināšanas un iepazīstināt ar kultūras pieredzi, lai veicinātu viņu lomu-spēles, un tādējādi arī viņu vispārējo attīstību. Mācīšanās par dažādām lomām, kuras var izspēlēt, ir dabiskā veidā saistīta ar jauna vārdu krājuma apgūšanu. Piemēram, izspēlējot bibliotēkas, tādi vārdi kā grāmatas, lasīšana, rakstīšana, aizņemšanās, bibliotēkas kartīte, kategorizācijas sistēma, meklēšana un citi kļūst par līdzekli, lai attīstītu lomu-spēles un tādējādi arī bērnu valodu (Magnusson & Pramling Samuelsson, 2019; Pramling et al., in press; cf. Vygotsky, 1978).

Šodien mēs labi zinām, ka bērniem spēlēšanās un mācīšanās ir cieši saistītas. Jo bagātāka ir bērnu pieredze agrīnā vecumā, jo labāk viņi ir sagatavoti lomu-spēlēm. Piemēram, ja bērns nekad nav bijis lidostā, vai arī dzirdējis par to no grāmatām vai stāstiem, viņš nevar to izspēlēt. Kā arī ir labi redzams kā lomu-spēles “izjūk”, kad viens no bērniem nezina savu lomu. (Mauritzsen & Säljö, 2003). Ir arī redzams kā bērnus izslēdz no lomu-spēles, kad citi bērni saprot, ka viņi nevar piedalīties savā lomā (Lunde Vestad, 2010).

Lomu-spēle ir viens no visbūtiskākajiem aspektiem mazo bērnu ikdienas dzīvē, kad viņi komunicē viens ar otru. Un gadījumos, kad viņi spēlējas ar draugiem, kuriem ir cita dzīves pieredze, lomu-spēles sniedz bērniem jaunas zināšanas un pieredzi valodas attīstībā. Daudzi skolotāji lomu-spēles uzskata par bērnu pašu pasauli, bet gan vecākiem (see Fleeer, 2014) gan pirmsskolas skolotājiem ir būtiska loma spēles veicināšanā, stimulējot un paplašinot bērnu spēļu loku, un tajās piedaloties (Pramling et al., 2019).

Savā būtībā valoda dalās kategorijās. Piemēram, tāds vārds kā “mašīna” neattiecas uz vienu konkrētu mašīnu, bet uz kategoriju, kas iekļauj visas mašīnas. Mēs paplašinām savus

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

aprakstus, kuri kļūst precīzāki, kad tiem pievienojas papildu kategorijas: krāsa (sarkana), izmērs (liela), modelis (kabriolets), laiks (veca/jauna), utt. Valodas mācīšanās pēc savas būtības ir pasaules dalīšana kategorijās; tās uztveršana pa kategorijām. Bērniem kategorizēšana tiek piedāvāta arī kā jau konkrēta aktivitāte pirmsskolā. Tas ir redzams, piemēram, spēlējot tādas plaši pazīstamas spēles kā dzīvnieku spēle, kur bērnam jāatrod visi ģimenes locekļi: govys, bullis un teļš. Lietu iedalījumu kategorijās var labāk apgūt, sagrupējot tādus pazīstamus priekšmetus kā koka klucīši: pēc to izmēra, materiāla (koka, metāla), krāsas, pielietojuma, ģeometriskās formas utt.

Jau agrā bērnībā bērni pilnīgi spontāni sāk kolekcionēt konkrētus priekšmetus, kuru sagrupēšana viņiem šķiet interesanta. Kategorizācija ir cieši saistīta ar modeļu atklāšanu, kas ir ļoti būtisks kognitīvo prasmju aspekts un ar ko var sākt strādāt jau pirmsskolā (Gärdefors, 2010). Cilvēki ir jēgu-veidojoši radījumi, kas ļauj saprast un atcerēties pasauli un tās fenomenus, radot un izšķirot modeļus (Björklund, 2014; Björklund & Pramling, 2014).

2.2.2.1. Piedāvātās aktivitātes (Lomu-spēles un vārdu krājums/kategorizācija)

Lomu-spēles:

1. solis: Bērni noklausās stāstu gan dzimtajā gan svešvalodā. Mēs izmantojam stāstu, kurā ļoti daudzas teikumu struktūras atkārtojas (piemēram Piparkūku vīriņš: Skrien, Skrien!) Stāstu stāsta vairākas reizes, vairākos veidos, izmantojot dažādas lietas – rotaļu lellītes, reālijas, rotaļlietas utt.
2. solis: Bērniem piedāvā dažādus materiālus, kurus jau izmantoja skolotāji (rotaļu lellītes, reālijas, rotaļlietas utt.). Viņi ar tām spēlējas, kamēr skolotājs stāsta stāstu pa daļām un aicina viņus piedalīties. Skolotājs arī iedrošina bērnus atkārtot vienkāršas frāzes un vārdus no stāsta. Kad teksts jau atkārtots vairākas reizes, skolotājs bērniem piedāvā spēļu materiālu un ļauj viņiem ar to spēlēties.
3. solis: Visbeidzot, kad bērni ir gatavi (viņi saprot stāstu, var pateikt atsevišķus vārdus svešvalodā), katram bērnam tiek iedalīta loma. Skolotājs stāsta stāsta vēlreiz un bērni atveido sev iedalīto lomu (izmantojot rotaļu lellītes, dažus vārdus/frāzes un reālijas).

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Vārdu krājums/kategorizācija:

1. solis: Skolotājs nodzied īsu dziesmiņu vai noskaita īsu skaitāmpantiņu bērnu dzimtajā valodā un vēlāk arī svešvalodā. Vienlaicīgi viņš bērniem rāda attēlus, priekšmetus vai ķermeņa daļas, atkarībā no dziesmā/skaitāmpantā izmantotā vārdu krājuma. Skolotājs fokusējas uz vārdu krājumu, kas piemērots noteiktajai vecuma grupai.

2 solis: Dziesmu/skaitāmpantu atkārtoti vairākas reizes dažādās situācijās (piemēram dziesmu par ēdienu var dziedāt pirms pusdienām, par ķermeņa daļām pirms roku un sejas mazgāšanas utt.). Skolotājs iedrošina bērnus dziedāt dziesmu vai skaitīt skaitāmpantu kopā, līdz viņi to ir iemācījušies.

3 solis: Skolotājs izmanto dziesmas/skaitāmpanta vārdiem atbilstošas reālijas un aicina bērnus tās izvietot dažādās kastēs vai dažādās vietās istabā. Vēlāk skolotājs var viņiem lūgt tās izņemt no kastēm un atnest (piemēram: Atnes man sarkano bumbu).

4 solis: Bērni spēlē spēli: Viņi izveido vilcienu, kas brauc pa istabu. Tad vilciens apstājas un skolotājs aicina kādus no bērniem izkāpt no vilciena (piemēram: Bērni, kas ir uzvilkuši sarkanās čības izkāpj sarkanajā pilsētā). Skolotājs izmanto bērniem labi zināmus, vienkāršus vārdus.

2.2.3. Drukāšanas izpratne

Saskaņā ar vairākiem izpētes darbiem, novērtējot bērna izpratni par druku, var veiksmīgi prognozēt nākotnē sagaidāmos lasīšanas rezultātus (Adams, 1990; Badian, 2001). Bērni sāk veidot savu izpratni par druku jau ļoti agrīnā bērnībā, lasītprasmes veidošanā izmantojot mijiedarbību ar pieaugušajiem. Mazuļi jau 8 mēnešu vecumā sāk ņemt rokās grāmatas, pāršķirt lapas un pat kaut ko murmināt, it kā viņi lasītu (Snow et al., 1998). Tomēr šis pamats neveidojas automātiski. Lai veidotu izpratni par druku, pieaugušajiem aktīvi jālīdzdarbojas kognitīvā, emocionālā, sociālā un fiziskā ziņā atbilstoši bērna vecumam. (Pullen et al., 2003). Tieši pirmsskolā bērni sāk jau daudz labāk un dziļāk izprast drukātās formas. (Justice & Ezell, 2001). Pieredze, kuru bērni gūst brīdī, kad pieaugušie (skolotāji/ vecāki un citi ģimenes locekļi) viņiem lasa priekšā, bērniem palīdz attīstīt valodas apguvi.

Bērna zināšanas par drukāšanas izpratni tiek analizētas vairākos līmeņos.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Kā to raksturo Justice & Ezell, (2001), bērns, kuram ir labi attīstīti drukas koncepti, zin vairākas būtiskas lietas, kas nepieciešamas lasītprasmei. Piemēram, bērns var zināt, ka: drukātā veidā stāsts tiek pierakstīts; tekstu lasa no kreisās puses uz labo; teksts sākas lapas augšā un turpinās uz leju; kad viena lapas puse ir izlasīta, teksts turpinās nākamajā lapā; baltās atstarpes starp burtu grupām atspoguļo atstarpes starp vārdiem vai vārdu robežas. Viena no būtiskākajām lomām drukas izpratnē ir bērna alfabēta prasmēm. (Pullen et al., 2003). To var attīstīt, vienkārši nosaucot burtus, kas veicina lasītprasmes apguvi, jo, lai iemācītos lasīt agrīnā vecumā, ir būtiski pazīt visus burtus.

Visbeidzot, stāstu grāmatas uzlabo bērnu izpratni par druku brīdī, kad skolotājs (vai citi pieaugušie, piemēram vecāki) izmanto dažādas tehnikas lasītprasmes uzlabošanai. Piemēram, pieaugušie var izmantot gan verbālas, gan neverbālas norādes, lai pievērstu bērnu uzmanību vai iedrošinātu strādāt ar druku. Skolotājs lūdz bērnam parādīt pirmo vārdu lapā vai arī pajautā: “Kur šajā lapā ir vārdi?”. Saskaņā ar klasisko tehniku tiek skaļi lasītas grāmatas vai stāstīti stāsti no grāmatas, kas kalpo tikai un vienīgi par vizuālo līdzekli. Stāstu klausīšanās un to stāstīšana veido tiltu starp bērniības mutiskajām valodas prasmēm un jau formālāko drukāto valodu (Speaker et al., 2004). Tomēr, lai arī stāstu stāstīšana un stāstu lasīšana pēc sava satura ir vienādas, to process ir pilnīgi atšķirīgs. Viena no atšķirībām ir publikas piedalīšanās. Stāstot stāstus, bērnus aicina iesaistīties frāžu atkārtošanā vai piedziedājumā, un piedāvā izdomāt stāstam citus elementus. Isbell un kolēģi (2004) minētos stāstu stāstīšanas aspektus ir raksturojuši kā veidu kā radoši līdzdarboties un arī kā abpusēju komunikācijas formu. Valodas modeļi, kurus bērni apguvuši šajos sociālajos kontekstos, līdzdarbojoties ar pieaugušajiem un citiem bērniem, ir pamats lasītprasmei nepieciešamo valodas prasmju veidošanai un nostiprināšanai.

2.2.3.1. Piedāvātās aktivitātes (Stāstu stāstīšana)

Stāstu stāstīšana

Skolotājs lasa Erika Carle stāstu “Vai tu gribi būt mans draugs?” un, lasot katru no lapām, jautā bērniem kāpēc šajā lapā minētais dzīvnieks negrib būt mazās pelītes draugs. Atkarīgi no katra bērna valodas līmeņa, bērns spēj saprast skolotāja jautājumu un atbildēt vai nu itāliski vai angliski.

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Vēl viena aktivitāte ir dziesmas “The wheels on the bus” (autobusa riteņi) dziedāšana, jautājot bērniem, kas brauc autobusā un tad viņu atbildes izdziedot dziesmā.

Šo aktivitāti mēs piedāvājam tikai bērniem ar jau labu vārdu krājumu (lietvārdiem, īpašības vārdiem), lai bērni varētu pēc iespējas labāk līdzdarboties. Aktivitātes mērķis ir ļaut bērniem eksperimentēt ar valodu un izmantot vārdus, kurus viņi jau zin.

3. Aktivitātes 3 līdz 6 gadus veciem bērniem

3.1. O4 piedāvāto aktivitāšu tālāka ieviešana

Daudzvalodīgi bērni vecumā no 3 līdz 6 gadiem pāriet no pirmās spontānās runas fazes uz valodas brīvas pārvaldīšanas fāzi, gan apgūstot pirmo, gan otro valodu. Šajā posmā bērna analītiskās spējas palielinās un viņi sāk veidot pilnus teikumus. Bērns daudz labāk saprot valodu, kā arī valodas pielietojums progresē. Valodas nodarbībās skolotājs var sākt uzdot hipotētiskus jautājumus un piedāvāt analītiskas tēmas, jo šajā valodas apgūšanas posmā student spēj sniegt piemērotas atbildes. Gan pirmās, gan otrās valodas apguves beigu fāzēm ir kopīgs rezultāts: valodas brīva pārvaldīšana. Bērns mutiski vairo pilnus teikumus, noformulē domas un idejas. Valodas apguves procesā tiek adaptēta kultūra un citas normas.

Saistībā ar minēto valodas apguves fāzi, esošais projekts jau ir izcēlis vairākas praktiskas vadlīnijas (O4), kuras skolotāji var tālāk pielāgot, lai uzlabotu un attīstītu 3 līdz 6 gadus vecu bērnu valodas prasmes daudzvalodīgā vidē (piem. klasē).

Iepriekš minētās vadlīnijas ir radītas pamatojoties uz septiņām lingvistikas aktivitātēm, kuras ir labi piemērotas, lai uzlabotu daudzvalodu apguvei būtiskas valodniecības sfēras. Septiņas aktivitātes ir: fonēmu izpratne, stāstījumi, krāsošanas uzdevumi, teikumu atkārtošana, perspektīvas maiņa, vārdu krājuma paplašināšana un tulkošana jeb valodas pārņemšana. Aktivitātes var izmantot gan uztveres gan runas prasmju praktizēšanai. Mēs piedāvājam tālāk ieviest uztveres un runas prasmēm būtiskās septiņas aktivitātes, kuras izstrādāja esošā projekta ECEC skolotāji, lai vēlāk integrētu 3 līdz 6 gadus vecu bērnu mācību programmā.

3.2. Izmantotās aktivitātes “Uztveres prasmju” veicināšanai (*klausīšanās*)

Bērniem uzsākot apgūt svešvalodu, skolotājiem jāattīsta klausīšanās prasmes, jo tām ir būtiska ietekme uz tālāko runas un rakstības attīstību. Klausīšanās uzdevumi jāpielāgo bērna vecumam. Nodarbībās piedāvātajam materiālam jābūt saistošam, jo pirmsskolniekiem ir īsa koncentrēšanās spēja. Labākie risinājumi ir: dziesmas, īsi stāsti, skaitāmpanti, dzejoļi, video, vienkāršas frāzes un mutiskas komandas, spēles utt. Bingo, Runājošā-pildspalva – jāpieskaras vārdam ar pildspalvu, lai dzirdētu pareizo izrunu. Nodarbības jāveido par pamatu ņemto aktīvas spēles. Klausoties īsus dialogus, pasakas, skaitāmpantus un bērnu dzejolišus, bērni apgūst un attēlo angļu valodas intonāciju, ritmu un skaņas. Klausīšanos var attīstīt, apvienojot ar kustībām. Tādēļ iesaka izmantot TPR (aktīvu spēļu) metodi. Skolotājs bērniem dod vienkāršas komandas, bērni klausās un izpilda, vienlaicīgi skolotājs pārbauda vai bērni komandas saprot. Skolotāja uzdevums ir bērniem piedāvāt plašu valodas apguves materiālu, ar kura palīdzību viņi apgūst vārdu krājumu un iemācās klausīties. Ir ļoti svarīgi pastāvīgi noturēt bērnu uzmanību un izvairīties no garlaicības.

3.2.1. Fonēmu izpratne

Vārdi ar atskaņām

Skolotājs izmanto vārdus, kurus bērni jau apguvuši iepriekš. Bērni sēž aplīti uz paklāja un skolotājs skaļi nosauc divus vārdus. Bērni klausās ļoti rūpīgi, ja vārdi ir ar atskaņām, viņi paceļ īkšķus uz augšu, ja nē – uz leju.

Piemēri:

- play – stay
- cat – hat
- red – fish
- fish – dish
- mouse – blue
- two – blue
- mouse – house

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Saplūšanas aktivitātes

Skolotājs saka: ļaujiet saplūst skaņām, lai izveidotu vārdu

Piemēri: /c/ /a/ /t/ - cat
/m/ /e/ - me
/p/ /o/ /t/ - pot
/b/ /e/ - be

Skaņas vārda sākumā

Skolotājs saka: ļoti rūpīgi ieklausieties pirmajā skaņā, ko jūs dzirdiet?

Piemēri: top - /t/
pot - /p/
me - /m/
snake -/s/
bee - /b/

3.2.2. Stāstījumi

Pasakas lasīšana

1 solis: skolotājs lasa pasaku “Kaķis Pete, manas baltās kurpes”.

2 solis: Pasakā atkārtojas frāzes: Man patīk manas baltās kurpes! Man patīk manas sarkanās kurpes! Man patīk manas zilās kurpes!

Tādējādi bērniem rodas drošības un paredzamības sajūta. Skolotājs izmanto pasaku un rāda krāsainus attēlus.

Mutiska stāsta stāstīšana

1 solis: Skolotājs ir stāstnieks un izmanto krāsainas ilustrācijas, ar kuru palīdzību viņš ataino atbilstošās ainas.

2 solis: Skolotājs vienkāršā valodā stāsta pasaku, papildinot to ar atbilstošām sejas grimasēm un žestiem.

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Teātris

Skolotājs izmanto rotaļu lēllītes un izspēlē īsu ainiņu par veikalu. Papildu jau labi zināmajām frāzēm, kuras izmanto izvēloties un maksājot par produktiem, jūs ar bērniem variet trenēt ciparus un dažādu produktu nosaukumus: dārzeņus un augļus, saldumus, rotaļlietas un drēbes.

Audiovizuālo mēdiju izmantošana

1 solis: Bērni noskatās video: “Pieci mazi pērtiķīši”.

2 solis: Kad bērni to skatās vēlreiz, viņi attēlo lēkājušus pērtiķīšus, ārstu un viņa balsi: vairs neviens pērtiķītis nelēkā uz gultas!

Filmiņas skatīšanās bērnus pamudina attēlot kustības un paātrina mācību procesu.

3.2.3. Krāsošanas uzdevumi

Zīmēšana ir bērnu pirmā mākslinieciskā radošuma izpausme. Ir vērts to izmantot, apgūstot svešvalodu un arī mācoties klausīties.

Sejas krāsošana

Skolotājs sniedz vienkāršas norādes: Klausieties un krāsojiet, un tad pārbauda vai bērni saprot un atceras vārdus (sejas attēls).

Piemēri:

- Ausis ir zaļas.
- Acis ir zilas.
- Deguns ir oranžs.
- Mute ir rozā.
- Mati ir sarkani.

Balonu spēle

1 solis: Skolotājs saka: Klausieties un izkrāsojiet balonus – mazais balons ir dzeltens, lielais balons ir zils, un balons zvaigznes formā ir sarkans.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

2 solis: Bērni izkrāso attēlu ar trīs baloniem.

SK: Mums ir divas jaunas krāsas. Kādas krāsas tās ir?

Tas bija kas jauns bērniem, skolotājs bērniem lūdza pārklāt vienu krāsu ar otru, jo, pēc to sajaukšanas, parādījās jauna krāsa. Bērni bija pārsteigti redzot, ka parādījās jaunas krāsas oranža un lillā. Uzdevums izrādījās ne tikai interesants, bet arī pārsteidzošs.

Rotaļlietas

Klausies un krāso (attēls ar 2 rotaļu lāčiem)

- Brūnais lācis sēž.
- Sarkanais lācis dejo.

Skolotājs pārbauda vai bērni saprot pareizi un zin vārdus.

3.2.4. Teikumu atkārtošana

Vārdu un frāžu atkārtošanu plaši izmanto bērnu literatūrā, lai asimilētu otro valodu. To jāizmanto ar nodomu.

Atkārtošana

Skolotājs skaita īsu dzejolīti, kurā atkārtojas vārdi vai frāzes, piem.: „Es redzu pērtiķi. Pērtiķis ir brūns. Brūnais pērtiķis lēkā. Pērtiķis lēkā visu laiku. (dzejolis).

Vārds, kas atkārtojas- pērtiķis.

Vārds PĒRTIĶIS tiek lietots dažādos teikumos (funkcionēšana).

Dažu vārdu atkārtošana bieži tiek lietota dziesmās un skaitāmpantos, piemēram:

„...lai snieg, lai snieg, lai snieg...” (dziesma)

„Pieci mazi pērtiķīši lēkā pa gultu...Četri mazi pērtiķīši lēkā pa gultu...” (skaitāmpants)

„Šī mazā cūciņa aizgāja uz tirgu, šī mazā cūciņa palika mājās, šī mazā cūciņa ēda ceptu liellopa gaļu, šai mazajai cūciņai nebija nekā...” (dzejolis)

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Bērni atkārtro dzejoļus vairākas reizes. Viņi var imitēt un improvizēt, kamēr runā. Bērni apgūst vārdu krājumu caur dziesmām un skaitāmpantiem, kas satur atkārtotās teikumus un izteicienus.

www.kapitannauka.pl/jezyki-obce/1903

www.little-sponges.com/index.php/2018

3.2.5. Perspektīvas maiņa.

Pirms klausīšanās fāze.

1.solis: Skolotājs parāda grāmatas vāku, bērni mēģina uzminēt, par ko būs stāsts.

2.solis: Skolotājs sagatavo kartītes, lai prezentētu stāstu, piem., Zeltmatīte, 3 lāči, 3 bļodiņas, 3 krēsli, un 3 gultas.

3.solis: Bērni klausās vārdu krājumu, kas asociējas ar stāstu. Viņi var pagaršot, kā garšo putra.

4.solis: Skolotājs jautā: Vai Tev tas patīk? Bērni atbild:jā, patīk/nē, nepatīk. Viņi rāda paceltus vai nolaistus īkšķus.

Klausīšanās:

Skolotājs iepazīstina ar galvenajiem varoņiem: Tētis lācis, Mamma Lācene, Bērniņš lācis, Zeltmatīte, un īsumā izstāsta darbības vietu un problēmu: Zeltmatīte apēda putru, salauza krēslus un iemīga gultā. Beigās, lāči pārradās mājās un Zeltmatīte aizbēga.

Aktivitātes:

- „Uzmini priekšmetu” (pirms klausīšanās fāze) - bērni min priekšmetu nosaukumus, kas parādās stāstā;
- Bērni skoltāja stāsta laikā sakārto izgrieztas figūras un priekšmetus. (klausīšanās fāze);
- Stāstījuma laikā bērni paceļ vai pieskaras attiecīgajām attēlu kartēm;
- Pantomīma- bērni attēlo ainas ar žestiem- viņi klausās stāstus vairākas reizes (klausīšanās fāze);

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

- Bērni stāsta laikā rāda attiecīgus smaidījumus par varoņiem. Tie norāda, vai varonis ir laimīgs, bēdīgs, nobijies, utt. (klausīšanās laikā);
- Attēlu sakārtošana pareizā secībā atbilstoši stāstam (pēc klausīšanās fāze);
- „Uzmini, kas es esmu?” - skoltājs spēlē stāsta lomu (pēc klausīšanās fāze).

3.2.6. Vārdu krājuma uzlabošana.

Aktivitātes, izmantojot rotaļlietas.

1.solis: Bērni sēž aplī. Skoltājs noliek zemē dažādas rotaļlietas: bumbu, lāci, lelli, mašīnu, lidmašīnu.

2.solis: Viņa/viņš lēnām izrunā rotaļlietu nosaukumus un lūdz bērnam parādīt attiecīgo rotaļlietu. Ja bērns izdara pareizo izvēli, viņš/viņa saņem uzslavu.

Aktivitātes, izmantojot attēlus

1.solis: Komandu došana angļu valodā un atbildēšana uz tām pēc pasaku piemēra:”Ļoti izsalkušais kāpurs”pēc Ērika Karla.

2.solis: Bērni apgūst pasakas saturu, spēlējot izsalkušu kāpuru. Skolotājs saka: Es esmu ļoti izsalcis! Es vēlētos bumbieri. Vai es varu dabūt bumbieri? Bērns izvēlas attiecīgu kastīti no tām, kas atrodas uz grīdas, un iedod to skolotājam.

Tādējādi mēs pārbaudam, kādā mērā bērni apguvuši vārdu krājumu.

Aktivitātes, izmantojot rokas lelli

1.solis: Skolotājs sagatavo 5 papīra lapas: mamma, tētis, brālis, māsa, bērns.

2.solis: Skolotājs dzied dziesmu:

Tēti pirkstiņ, tēti pirkstiņ, kur Tu esi?

Te es esmu, te es esmu, sveicināti!

3.solis: Skolotājs parāda visus tēlus pēc kārtas, dzied dziesmu, bērni skatās kustības, klausās un mēģina atkārtot.

3.2.7. Tulkošanas/valodas pārvešanas metode

Tulkošanas/valodas pārvešanas metodes pamatideja ir ļaut bērnam un iedrošināt viņu izmantot visus viņu valodas un komunikatīvos resursus, lai saprastu pasauli un sazinātos ar citiem. Šāda attieksme pret valodas apguvi un izjūtu veidošanu atvieglo bērnu mācīšanos dažādās valodās un ar tām, kā arī sūta bērniem svarīgu metaziņu, ka viņu valodas pieredze tiek ņemta vērā, tiek novērtēta un ir svarīga.

Tādēļ šīs nostājas priekšrocība ir arī bērna identitātes stiprināšana kā zinošam un kultūras prakses dalībniekam.

Objektu nosaukums

1.solis: Skolotājs var marķēt dažas lietas klasē, piemēram, galdi, krēsli, rakstāmgalds, plaukti, bides, utt. un bērni var atbildēt jebkurā no viņu valodām.

2.solis: Pusdienojot, viņi apzīmē ēdienu u.c. un apspriež, kā to sauc dažādās valodās, par kurām grupas bērniem ir pieredze.

Grāmatu lasīšana vai dziesmu dziedāšana- dažādās valodās

1.solis: Skolotājs izmanto bilingvālās grāmatas vai runā par grāmatu vienā valodā, kas ir uzrakstīta citā (V1 un V2).

2.solis: Skolēni var nosaukt dzirdētos vārdus divās valodās un atbildēt jebkurā no valodām.

Tas viņiem palīdz attīstīt zināšanas gan par pirmo, gan otro valodu.

3.3. Īstenotās aktivitātes izteiksmes spēju (runāšanas) uzlabošanai.

3.3.1. Stāstījumi.

Ir daudz svarīgu lietu, ko var iemācīt, izmantojot stāstījumus, jo stāstījumi ir dabisks bērnu mācīšanās veids. Gudri izvēlēti stāsti, kuros ir daudz atkārtojumu un vienkārša valoda, var būt

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

lielisks palīgs jebkuram skolotājam. Ir brīnišķīgi, ja grāmatas ir lielas un skaistas, dažreiz ir labi, ja grāmatas ir par bērnu iemīļotajiem tēliem, piemēram, Cūciņa Peppa mazākajiem, tad viņi stāstu uztver kā spēli. Grāmatas var kļūt par mūžizglītību!

Mērķis- bērni ar stāstījuma palīdzību apgūst gramatiku, vārdu krājumju, intonāciju, ikdienas frāzes un uzlabo komunikācijas prasmes.

Attēlu stāsts.

Izveidojiet stāstu pēc attēliem (varat sākt šo aktivitāti ar mazāk (piemēram 4) attēliem un pēc tam laika gaitā palielināt attēlu skaitu). Tas attīsta bērna radošumu, kā arī runāšanas un klausīšanās prasmes. Šo aktivitāti iespējams veikt gan mazās grupās vai pāros, vai pat Jūs varat ļaut bērniem izvēlēties strādāt individuāli vai kopā ar kādu.

Uzzīmē stāstu.

Stāsta lasīšana/klausīšanās un sava attēla zīmēšana. (Šis uzdevums prasa uzmanīgu klausīšanos un uztveri, līdz ar to bērns ir motivēts klausīties/ lasīt uzmanīgi un vēlāk to uzzīmēt.)

Radi savu stāstu no attēliem.

Radi pats savu stāstu, izmantojot dažādus attēlus un izvietojot tos sev vēlamā secībā. Šī aktivitāte paredz izmantot dažādus attēlus, kas katram jāsaliek savā kārtībā, un tad stāsts atdzīvojas caur attēliem. Ir ļoti interesanti salīdzināt, cik daudzi dažādi stāsti rodas, izmantojot vienus un tos pašus attēlus, bet izvietojot tos dažādā kārtībā.

Stāstu kubi.

Met kubu (varat sākt ar 3 un tad laika gaitā palielināt kubu skaitu līdz 9 (kas nozīmē 54 attēlus, jo katram kubam ir 4 attēli) vecākiem bērniem) un radi savu stāstu, savienojot attēlus, kas uzmesti uz kuba. Tas attīsta jebkura vecuma iztēli.

Stāsti no dzimtās valodas angļu valodā.

Dažreiz laba ideja ir stāstīt jau labi zināmus stāstus angļu valodā, tas atvieglo mācīšanos!

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Stāsti ar izlaistiem vārdiem.

Skolotājs lasa stāstu un bērni tiek aicināti pievienoties savām idejām stāsta pabeigšanā.

Stāsti bez beigām.

Skolotājs lasa stāstu līdz konkrētai vietai un tad lūdz bērniem izdomāt stāsta beigas (to var darīt individuāli, pāros vai grupās) vai mazākiem bērniem var piedāvāt 3 dažādus variantus stāsta beigām un viņi var balsot par labāko.

Drāma.

Spēlējiet teātri pēc stāsta motīviem.

Jautājumu sesija.

Pēc stāsta izlasīšanas skolotājs uzdod kontroljautājumus, lai pārbaudītu, vai bērni sapratuši stāstu.

Darbības vārdu parādīšana.

Parādi visus darbības vārdus, vai arī Jūs varat spēlēt “mēmo šovu” ar vārdiem no stāsta.

3.3.2. Teikumu atkārtošana.

Tas uzlabo vārdu krājumu, intonāciju un izrunu.

Zema balss un augsta balss.

Atkārto jaunus teikumus dažādās balsīs.

Dažāda intonācija.

Pievieno emocijas, kad mācāties teikumu atkārtojumu, piemēram, saki kaut ko dusmīgi/laimīgi/draudzīgi/bēdīgi, utt.

Rokas lelles izmantošana.

Rokas lelles atkārto jaunus teikumus un bērni atkārto pēc tās, vai arī lelles atkārto, pieļaujot dažas kļūdas, kas bērniem jāizlabo.

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Attēla apraksts.

Attēls var kalpot kā vizuāla palīdzība.

Kustību dziesmas.

Bērni rāda katru darbību, par kuru dzied. Bērni mīl kustības un mācās caur tām.

3.3.3. Skaņas noteikšana un fonēmas apzināšanās.

Diskriminācija un skaņu producēšana, kas atšķiras no bērna dzimtās valodas, atskaņas vārdu un vārdu ar dažādiem garumiem atpazīšana.

Th – z vai s

W – v

Plats e – šaurs e

R

H

Dažādas izrunas spēles un uzdevumi.

1.aktivitāte: paņemiet karameli un ielieciet mutē, izveidojiet apaļas lūpas un tad izrunājiet “w”- white.

2.aktivitāte: paņemiet zodu rokā un pavelciet muti vaļā, sakot (platu)e - bag.

3.aktivitāte : Sasildat aukstās rokas, atveriet muti un izelpojiet karstu gaisu ar vaļā muti, tad sakiet skaņu h- house.(mute vaļā, izelpojot gaisu)

4.aktivitāte: Tava mēle ir sasalusi, tā nevirē, saki r- red.

Dažādi vārdu garumi.

1.aktivitāte: Paņemiet dažāda izmēra virves vai vilcienu ar vairākiem vagoniem un sakat vārdus- big(liels), dangerous (bīstams).

2.aktivitāte: Izplaudējiet zilbes- big (liels), yellow (dzeltens), orange(oranžs).

Vārdi ar atskaņām.

- Bērnu skaits: 10

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

- Vieta: klase
- Materiāli: darba lapas
- Aktivitātes apraksts: klausies un izkrāso vārdus ar atskaņām (attēlā)- bed(gulta)- red(sarkans)- bag (soma).

3.3.4. Krāsošanas uzdevumi.

Tie ietver sevī izpratnes pārbaudi, runāšanas praksi, perspektīvas maiņu un vārdu krājumu.

Bērni strādā pāros.

- 1.solis: Katrs uzzīmē briesmoni un pastāsta savam partnerim, kā tas izskatās.
- 2.solis: Partneris uzzīmē briesmoni pēc apraksta. vēlāk abi briesmoņi tiek salīdzināti.

Attēla zīmēšana.

Bērni zīmē attēlu par noteiktu tēmu un vēlāk raksturo to skolotājam vai grupas biedriem.

Jautājumi.

Pēc jaunās tēmas skolotājs uzdod jautājumus un bērni atbild uz tiem, kā rezultātā skolotājs (vai cits bērns) uzzīmē attēlu. “Laikapstākļi”- kāds ir gadalaiks? Vai ir diena vai nakts? Vai ir saulains? Vai ir lietains? Vai mēs redzam sauli/mēnesi/zvaigznes? Vai ir vējains? Vai ir mākoņi? Vai mēs redzam arī cilvēkus? Kas viņiem ir uzvilkti? Kādi viņiem ir mati? Kā viņi jūtas? (laimīgi/bēdīgi/dusmīgi/pārsteigti)

Stāstu stāstīšana.

Bērni katrs pēc kārtas stāsta stāstu un vienlaicīgi zīmē attēlu.

Komunikācija caur attēliem.

Bērni mēģina uzdot jautājumus, lai noskaidrotu, ko cits bērns ir uzzīmējis. (Vai Tavam briesmonim ir viena galva? Vai viņam ir gari/īsi mati? Vai viņam ir zaļi/zili mati? Vai Tavam briesmonim ir 5 rokas?, utt.)

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Lieliska palīdzība prievārdu mācīšanā.

1.solis: Skolotājs uzzīmē lielu galdu, skapi (ar atvērtām durvīm), kasti, krēslu.

2.solis: Skolotājs lūdz bērniem kaut ko uzzīmēt (ābolu, saldējumu, kūciņu, utt.) uz, iekšā, zem, blakus vai starp mēbelēm. (uzzīmējiet ābolu skapīti. Uzzīmējiet saldējumu uz galda.)

3.solis: Skolotājs jautā, ko bērni grib zīmēt un uzzīmē to tāfeles vienā pusē (vai arī mazas attēlu kartes var tikt lietotas). Tad bērni tiek aicināti savienot attēlu ar noteiktu vietu. (noliec kūciņu uz galda).Viņi savieno ar svītru kūciņu un galdu. Pēc šīs aktivitātes bērniem tiek jautāts- kur ir kūciņa?

3.3.5. Perspektīvas maiņa.

Tā attīsta emocionālo inteliģenci.

Stāsta stāstīšana no citas perspektīvas(viedokļa).

Pēc stāsta izlasīšanas no galvenā varoņa viedokļa, bērni mēģina stāstīt to pašu stāstu no kāda cita varoņa viedokļa.

Stāsta radišana, skatoties uz stāsta attēlu (bērniem labi zināma stāsta).

Bērni rada stāstu, izvēloties kādu citu stāsta varoni no attēla.

Uztveres attēli.

Skatoties attēlā, pastāsti pirmo lietu, ko bērns redz attēlā, norādot to citiem bērniem.

3.3.6. Vārdnīcas prasmju uzlabošana.

Tas rada interesi svešvalodu apgūvē.

Emocijas.

Skolotājs izrāda emocijas, lietojot rokas lelli un nosaucot tās vārdā, atkārtojot emociju, kuru nosauc skolotājs.

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

Vizuāla palīdzība.

Katru vārdu, ko Tu māci, ir jāparāda attēlā.

Dažādas balsis.

Atkārtoti to pašu vārdu, lietojot dažādus balsu toņus un intonācijas, kas palīdzēs bērniem atcerēties vārdus.

Burvju kaste.

Skolotājs nosauc un parāda priekšmetus, kas tiek noslēpti burvju kastē, skolotājs lūdz bērniem nosaukt priekšmetus, ko izņem no kastes.

Mīklas.

Skolotājs raksturo dažādas lietas, izmantojot vienkāršus vārdus, bērniem tie jāatmin.

7. Tulkošanas/valodas pārvešanas metode.

Tā liek bērniem apzināties dažādas tautības un valodas, un rada cieņu pret tām.

Dziesma 2 valodās.

Bērni klausās dziesmu savā dzimtajā valodā (V1) un tad svešvalodā, iztulko vārdus, kas ir svarīgi valodu apgūvē.

Īss stāsts 2 valodās (labi zināms stāsts dzimtajā valodā).

Skolotājs lasa stāstu svešvalodā. (stāstam svešvalodā vajadzētu būt novienkāršotam).

Filmas vairāk kā 2 valodās.

4. Skolotāja lomas.

4.1. Skolotāja loma, mācot svešvalodu.

Visu mazu bērnu skolotāju, kā arī konkrētas valodas skolotāju, galvenā loma ir radīt labvēlīgus apstākļus valodas apguvei, visu laiku komunicējot un mijdarbojoties ar bērniem, lai arī ko viņi darītu. Tomēr ir vairāki aspekti, kas skolotājam ļaus efektīvi atbalstīt bērnu valodas attīstību. Iestādēm ir jāņem vērā šīs jomas, izvēloties un/vai apmācot skolotājus.

Pirmkārt, skolotājs ar zināmu kompetences līmeni mērķa valodā nodrošinās jaunos izglītojamos ar optimālu valodas suprasegmentālo iezīmju, kā piemēram, stresa un intonācijas līmeni. Šīs ir iezīmes, kurām jaunie izglītojamie, pievērš īpašu uzmanību. Daži pētnieki ir pārliecināti, ka šis ir labākais veids, kā mācīties mērķa valodu, jo skolotāja kļūdām var būt negatīva ietekme uz bērniem ilgtermiņā. Taču, mums jāapzinās, ka šī nav vienīgā situācija visā Eiropā. Daudzās izglītības situācijās skolotājiem, kas pasniedz svešvalodu, var nebūt augsta līmeņa zināšanas. Tas ir jo īpaši taisnība, kopš angļu valoda ir kļuvusi par “lingua franca” (*franku mēle*) , (kas ir valodniecībā lietots apzīmējums starptautu saziņas valodai etniski jauktos apgabalos), kurā runā ar atšķirīgu akcentu un dažos gadījumos nedaudz atšķirīgu gramatiku. Amerikāņu un britu angļu valodas ir savstarpēji saprotamas, taču tām ir daudz atšķirību dažādos līmeņos (fonoloģijā, leksikonā, gramatiskajās iespējās). Šādos apstākļos, pēc dažu autoru domām, fakts, ka bērni dzird dažādus runātājus ar atšķirīgiem prasmes līmeņiem, ne vienmēr ir sāpīgs, jo bērni atdarina ne tikai vienu runātāju.

Cita joma, kurai vajadzētu pievērst uzmanību, ir skolotāja **didaktiskās un plānošanas spējas**. Darbs ar ļoti jauniem izglītojamajiem ietver arī mērķgrupai atbilstošu metožu un stratēģiju ieviešanu. Working with very young learners includes implementing methods and strategies relevant for this particular target group. Valodas attīstības aktivitātes balstās uz “šeit un tagad” principu, kad bērni mācās, izmantojot pašreizējo multisensorisko pieredzi. Spēja uztvert lietas ar visām četrām maņām ļauj viņiem atcerēties mirkli un valodas izteicienus, ar kuriem viņi saskārās. Ideālā gadījumā šie mirkli ir saistīti ar pozitīvu pieredzi, kā piemēram, dziesmām, skaitāmpantiem, spēlēm un stāstiem. Bērna pozitīvo pašsajūtu var uzlabot ikdienas aktivitātes, kurās bērnam ikdienā ir iespēja praktizēt valodu drošā vidē. Šādas aktivitātes var

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

ietvert atklāšanas dziesmu, ikdienas rīta apli, kur tie paši jautājumi kā laikapstākļi, nedēļas diena, utt.tiek apspriesti katru dienu.

Daudzveidīgu resursu ieviešana atbalstīs daudznozaru mācīšanos. Skolotājiem ir jābūt pieejamai resursu kolekcijai ikdienas lietošanai. Jo īpaši jaunie skolotājiem palīdzēs piemērota bibliotēka vai kopīgas mapes kolēģu starpā. Šādā resursu bibliotēkā varētu būt rotaļlietas, dziesmas, skaitāmpanti, reāli priekšmeti, amatniecības un mākslas aktivitātes, attēli, stāstu grāmatas, video un DVD.

Skolotāja **sociālās prasmes** ir vēl viens svarīgs pamatelements, kas mums būtu jāņem vērā. Aprūpētāji/vecāki lielākajai daļai bērnu ir vissvarīgākie cilvēki pasaulē. Bērni dabiski pieņem aprūpētāju uzskatus un prioritātes. Ja skolotājam izdodas nodibināt pozitīvas attiecības ar aprūpētājiem, tas visdrīzāk uzlabos arī valodas attīstības procesu. Ideālajā gadījumā aprūpētāji var atbalstīt procesu, īstenojot dažas patīkamas aktivitātes, kā piemēram, stāstus, dziesmas, grāmatas un/vai karikatūras. Bet pat tad, ja skolotājs sadarbojas un sazinās ar ģimeni, kas neiesaistās valodas attīstības procesā, bērns joprojām var izjust savstarpējo uzticēšanos un cieņu, kas nāks par labu valodas apguves procesam. Tas nozīmē, ka **sadarbība ar bērnu aprūpētājiem ir nozīmīga skolotājiem, atbalstot bērnu valodas attīstību un identitātes attīstību** kā zinošiem valodu un kultūras praskes dalībniekiem. (Kultti & Pramling, 2017).

Skolotājiem vajadzētu būt iespējai iegūt pietiekamu **mācību prakses** pieredzi šajā vecuma grupā. Sākotnējās skolotāju apmācības laikā universitātē studenti var hospitēt citu skolotāju darbu un aplūkot viņu stundas no dažādiem aspektiem. Vēl viena iespēja ir mācīšana kopā ar citu skolotāju, tādējādi mācoties organizēt aktivitātes drošā vidē. Šāda mācīšana soli pa solim var notikt pieredzējuša kolēģa uzraudzībā un visbeidzot kļūt par mācīšanu vienatnē. Nobeigumā, ļoti jauni izglītojamie ir īpaša mērķa grupa un lai strādātu ar viņiem, ir vajadzīgas īpašas zināšanas un prasmes, kas nepiemīt katram valodu skolotājam. Skolām jāapzinās skolotāja loma, pieņemot darbā un atbalstot piemērotus kandidātus. Ir arī svarīgi gan studentiem skolotājiem, gan skolotājiem sekot līdzi izpētei un balstīt savu darbu uz jaunākajām zināšanām.

Visbeidzot pētījumi ir parādījuši, ka pat, ja skolotājs nezina bērna dzimto valodu, ir svarīgi, lai skolotājam būtu interese un atļaujoša attieksme bērnam lietot savu valodu, tādējādi

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

signalizējot, ka visas valodas ir svarīgas un tas veicina daudzkultūru sabiedrības attīstību, kurā visas valodas un tādejādi arī runātāji tiek atzīti par vērtīgiem.

4.2. Skoltāja loma, mācot pirmo un otro valodu.

Skolotājam vajadzētu **atbalstīt bērnu mēģinājumu izmantot savu pieredzi un spēja panākt, lai bērni iesaistītos komunikatīvās aktivitātēs**, ir svarīga prasme, kas viņam nepieciešama kā agrīnās bērnības izglītības skolotājam, kura uzdevums ir atbalstīt jauno valodu apguvēju attīstību.

Turklāt, **bērnu iesaistīšanai valodas attīstības aktivitātēs vajadzētu būt integrētai ikdienas aktivitāšu daļai**, nevis pastāvēt atsevišķi. Iemesls tam ir tas, ka vienas vai vairāku valodu mācīšanās vienlaikus nozīmē arī kaut kā cita mācīšanos, jo valodu lieto, lai par kaut ko sazinātos un tam būtu jēga. Tas nozīmē, ka bērnu valodas prasmes tiek atvieglotas vienlaikus ar viņu zināšanām par dažādām parādībām. Tāpēc ir svarīgi **pārslēgties starp runāšanu par kaut ko (fenomenu) un runāšanu par to, kā mēs par to runājam (tas ir meta komunikācija)**.

Svarīgs aspekts mazu bērnu pirmās un otrās valodas mācīšanā.

Rezumējot, svarīgākais skolotāju darbs, atbalstot pirmās, otrās un citas valodas apguvi, ietver:

1. Reaģēšana uz bērnu mēģinājumiem sazināties;
2. Spēja iesaistīt bērnus komunikatīvās aktivitātēs (daudzveidīgās:stāstīšana, atskaņas, valodas spēles...)
3. Balstīšanās uz un dažādu semiotisko līdzekļu (attēlu, mūzikas, runas, žestu)sasaistīšana savstarpējās izpratnes veidošanas darbībās;
4. Likt apzināties, ka visas grupas bērnu valodas ir vērtīgas;
5. Arī valodas veidošana par saturu- pāreja starp valodas runāšanu par kaut ko (fenomens)uz veidu, kā mēs runājam par to (metakomunikācija).
6. Attiecību veidošana ar bērnu aprūpētājiem- līdzstrādnieki visu bērnu valodu attīstībā;
7. Valodas kā resursi, kuri jāapzinās un jāattīsta;

The multitude of skills required of teachers implies the importance of

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

8. Skolotājiem nepieciešamo prasmju daudzveidība norāda uz skolotāju kompetenču attīstības pilnveidi-atbalsts skolotājiem, lai viņi tiktu informēti par jaunākajiem pētījumiem.

5. Atsauces.

1. Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. Cambridge: MIT Press.
2. Anvari, S. H., Trainor, L. J., Woodside, J., & Levy, B. A. (2002). Relations among musical skills, phonological processing, and early reading ability in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 83, 111–130.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

3. Badian, N. A. (2001). Phonological and orthographic processing: Their roles in reading prediction. *Annals of Dyslexia*, 51(1), 177-202.
4. Björklund, C. (2014). Powerful teaching in preschool – a study of goal-oriented activities for conceptual learning. *International Journal of Early Years Education*, 22(4), 380–394.
5. Björklund, C., & Pramling, N. (2014). Pattern discernment and pseudo-conceptual development in early childhood mathematics education. *International Journal of Early Years Education*, 22(1), 89–104. doi: 10.1080/09669760.2013.809657
6. Blachman, B. A. (2000). Phonological awareness. *Handbook of reading research*, 3, 483-502.
7. Bornstein, M. H., & Arterberry, M. E. (2010). The development of object categorization in young children: Hierarchical inclusiveness, age, perceptual attribute, and group versus individual analyses. *Developmental psychology*, 46(2), 350.
8. Butzlaff, R. (2000). Can Music Be Used to Teach Reading? *Journal of Aesthetic Education*, 34(3/4), 167. <https://doi.org/10.2307/3333642>
9. Carr, K. W., White-Schwoch, T., Tierney, A. T., Strait, D. L., and Kraus, N. (2014). Beat synchronization predicts neural speech encoding and reading readiness in preschoolers. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.* 111, 14559–14564. doi: 10.1073/pnas.1406219111
10. Christophe, A., Dupoux, E., Bertoncini, J., & Mehler, J. (1994). Do infants perceive word boundaries? An empirical study of the bootstrapping of lexical acquisition. *Journal of the Acoustical Society of America*, 95, 1570 – 1580.
11. Christophe, A., Guasti, M. T., Nespors, M., Dupoux, E., & van Ooyen, B. (1997). Reflections on phonological bootstrapping: Its role for lexical and syntactic acquisition. *Language and Cognitive Processes*, 12, 585 – 612. <https://doi.org/10.1080/09669760.2013.809657>
12. Christophe, A., Millotte, S., Bernal, S., & Lidz, J. (2008). Bootstrapping Lexical and Syntactic Acquisition. *Language and Speech*, 51(1–2), 61–75. <https://doi.org/10.1177/00238309080510010501>

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

13. de Carvalho, A., Dautriche, I., & Christophe, A. (2016). Preschoolers use phrasal prosody online to constrain syntactic analysis. *Developmental Science*, 19(2), 235–250. <https://doi.org/10.1111/desc.12300>
14. Elkonin, D. B. (2005). On the historical origin of role play. *Journal of Russian and East European Psychology*, 43(1), 49–89.
15. Fler, M. (2014), *Theorising Play in Early Years*. Cambridge: Cambridge University Press.
16. Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2011). *An introduction to language* (9. ed., international student ed). South Melbourne, Victoria: Wadsworth, Cengage Learning.
17. Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå. Om lärande på människans villkor*. Stockholm: Natur & Kultur.
18. Guasti, M. T. (2002). *Language acquisition: the growth of grammar*. Cambridge, Mass: MIT Press.
19. Harms, V. L., Cochran, C., and Elias, L. J. (2014). Melody and language: an examination of the relationship between complementary processes. *Open Psychol. J.* 7, 1–8. doi: 10.2174/1874350101407010001
20. Isbell, R., Sobol, J., Lindauer, L., & Lowrance, A. (2004). The effects of storytelling and story reading on the oral language complexity and story comprehension of young children. *Early childhood education journal*, 32(3), 157-163.
21. Jäncke, L. (2012). The relationship between music and language. *Frontiers in psychology*, 3, 123.
22. Jentschke, S., and Koelsch, S. (2009). Musical training modulates the development of syntax processing in children. *Neuroimage* 47, 735–744. doi: 10.1016/j.neuroimage.2009.04.090
23. Justice, L. M., & Ezell, H. K. (2001). Written language awareness in preschool children from low-income households: A descriptive analysis. *Communication Disorders Quarterly*, 22, 123–134.
24. Justice, L. M., Bowles, R. P., & Skibbe, L. E. (2006). Measuring Preschool Attainment of Print-Concept Knowledge: A Study of Typical and At-Risk 3- to 5-

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

- Year-Old Children Using Item Response Theory. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 37(3), 224–235. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2006/024\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2006/024))
25. Kultti, A., & Pramling, N. (2016). Teaching and learning in early childhood education for social and cultural sustainability. In A. Farrell & I. Pramling Samuelsson (Eds.), *Diversity: Intercultural learning and teaching in the early years* (pp. 17–34). Oxford: Oxford University Press.
26. Kultti, A., & Pramling, N. (2017). *Barns rätt till rötter och fötter. Berättande för samverkan i mångfaldens förskola* [Children's right to roots and feet: Storytelling for collaboration in multilingual preschool]. Stockholm: Liber.
27. Kraus, N., & Slater, J. (2015). Music and language: relations and disconnections. In *Handbook of clinical neurology* (Vol. 129, pp. 207-222). Elsevier.
28. Lorenzo, O., Herrera, L., Hernández-Candelas, M., & Badea, M. (2014). Influence of music training on language development. a longitudinal study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 128, 527-530.
29. Lonigan, C. J., Burgess, S. R., & Anthony, J. L. (2000). Development of emergent literacy and early reading skills: Evidence from a latent-variable longitudinal study. *Developmental Psychology*, 36, 596–613.
30. Lunde Vestad, I. (2010). To play a soundtrack: How children use recorded music in their everyday lives. *Music Education Research*, 12(3), 243-255.
31. Magnusson, M., & Pramling Samuelsson, I. (2019). Att tillägna sig skriftspråkliga verktyg genom att leka affär [Appropriating literate tools through playing shop]. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 23–43.
32. Mareschal, D., Powell, D., Westermann, G., & Volein, A. (2005). Evidence of rapid correlation-based perceptual category learning by 4-month-olds. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 14(5), 445-457.
33. Mauritzson, U., & Säljö, R. (2003). ”Ja vill va Simba å du ä Nala”. Barns kommunikation och koordination av perspektiv i lek. In E. Johansson & I. Pramling Samuelsson (Eds.), *Förskolan - barns första skola* (pp. 159-196). Lund, Sweden: Studentlitteratur.

2016-1- IT02-KA201- 024294

EDUGATE – Multilingual teaching in early childhood education and care

34. Patel, A. D. (2003). Language, music, syntax, and the brain. *Nat. Neurosci.* 6, 674–681. doi: 10.1038/nm1082
35. Pramling, N., Wallerstedt, C., Lagerlöf, P., Björklund, C., Kultti, A., Palmér, H., Magnusson, M., Thulin, S., Jonsson, A., & Pramling Samuelsson, I. (2019). *Play-responsive teaching in early childhood education*. Dordrecht, the Netherlands: Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007%2F978-3-030-15958-0>.
36. Pullen, P. C., & Justice, L. M. (2003). Enhancing Phonological Awareness, Print Awareness, and Oral Language Skills in Preschool Children. *Intervention in School and Clinic*, 39(2), 87–98. <https://doi.org/10.1177/10534512030390020401>
37. Rakison, D. H., & Oakes, L. M. (Eds.). (2003). *Early category and concept development: Making sense of the blooming, buzzing confusion*. Oxford University Press.
38. Snow, C. E., Burns, M. S., & Griffin, P. (Eds.). (1998). *Preventing reading difficulties in young children*. Washington, DC: National Academy Press.
39. Speaker, K. M., Taylor, D., & Kamen, R. (2004). Storytelling: Enhancing Language Acquisition in Young Children. *Education*, 125(1).
40. Strait, D. L., Hornickel, J., and Kraus, N. (2011). Subcortical processing of speech regularities underlies reading and music aptitude in children. *Behav. Brain Funct.* 7, 7–44. doi: 10.1186/1744-9081-7-44
41. Stuart, M. (1995). Prediction and qualitative assessment of five-and six-year-old children's reading: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology*, 65(3), 287-296.
42. Thorpe, K., & Fernald, A. (2006). Knowing what a novel word is not: Two-year-olds 'listen through' ambiguous adjectives in fluent speech. *Cognition*, 100(3), 389-433.
43. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner & E. Souberman, Eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press.